

ΟΙ ΘΑΛΑΜΗΠΟΛΟΙ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Ἡ Ἱστορία ἔχει τοὺς ὑπουργοὺς αὐτῆς καὶ τοὺς θαλαμηπόλους. Ἐννοεῖται ὅτι ὑπουργοὶ εἶνε οἱ καλούμενοι ἱστορικοὶ· θαλαμηπόλους δὲ δυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν τοὺς ἀνθρώπους ὅσοι λαβόντες ἀφορμὴν νὰ γνωρίσωσιν ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὸν χαρακτῆρα, τὰς ἀρετὰς, τὰς κακίας, τὰς ἑξεις τῶν ἡγεμόνων καὶ τῶν κυβερνητῶν, ἀπεταμίευσαν τὰς περὶ πάντων τούτων παρατηρήσεις καὶ κρίσεις αὐτῶν εἰς τὰ λεγόμενα Ἀπομνημονεύματα (Mémoires). Ὑπάρχουσιν ἀπομνημονεύματα τὰ ὁποῖα λογίζονται ἀνώτερα πολλῶν ἐγκρίτων ἱστορικῶν ἔργων. Τοιοῦτον ἀνεδείχθη τὸ ἀριστούργημα τοῦ δουκὸς St Simon, ὅστις ἤκμασεν ἐν τῇ ΙΖ' ἑκατονταετηρίδι καὶ ὡς οὐδεὶς ἴσως ἄλλος ἐξηκρίβωσε καὶ πιστῶς ἐζωγράφησε τὸ μεγαλεῖον καὶ τὰς ἀδυναμίας τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ'. Τὰνάπαλιν τὰ Ἀνέκδοτα τοῦ Προκοπίου εἶνε λίβελλος ἀηδὴς προσπαθήσας νὰ ἀμυρώσῃ πᾶν ὅ,τι ἀγαθὸν ἐγένετο ἐπὶ τοῦ βασιλείῳ Ἰουστινιανοῦ καὶ καταπτήσας νὰ ἀξιώσῃ ὅτι ὁ Ἰουστινιανὸς καὶ ἡ Θεοδώρα δὲν ἦσαν ἄνθρωποι ἀλλὰ δαίμονες λαβόντες σχῆμα ἀνθρώπου ὅπως ἐξολοθρεύσωσι τὸ ἀνθρώπινον γένος. Κατὰ δὲ τὰς τρεῖς τελευταίας ἑκατονταετηρίδας ἀπειράριθμα ἐξεδόθησαν καὶ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις καθ' ἑκάστην ἐκδίδονται ἀπομνημονεύματα, τὰ ὁποῖα ἐξίσου ἀφιστάμενα τῶν τε μεγαλοφυῶν ἀφηγήσεων τοῦ St Simon καὶ τῆς συστηματικῆς συκοφαντίας τοῦ Προκοπίου, ἀποβαίνουνσι χρήσιμα βοθηήματα τῆς ἀληθοῦς ἱστορίας.

Σημειωτέον ὅμως ὅτι πάντα τὰ ἀπομνημονεύματα ταῦτα, εἴτε δόκιμα εἴτε μὴ, ἔχουσι συμφυᾶ τινα ἰδιότητα, ἥτις ὑπὸ μὲν τῶν κοσμιωτέρων δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐλάττωμα, ὑπὸ δὲ τῶν φιλοσκανδάλων ὡς προτέρημα. Ἐν τῇ ἱστορίᾳ οἱ κυβερνῆται τῶν ἐθνῶν παρίστανται ὅπως συνειθίζουσι νὰ βλέπωσιν αὐτοὺς οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, ἐν στολαῖς καὶ ἐθιμοταξίᾳ· ἐν δὲ τοῖς ἀπομνημονεύμασιν εἰκονίζονται πολλάκις φέροντες χιτῶνα κατοικίδιον, ἔστιν ὅτε δὲ καὶ ἔτι ἀφελέστερον ἱματισμόν, ὃν καὶ μόνον συμπίπτει νὰ ᾧσι περιβεβλημένοι ὁσάκις δὲν ἔχουσι περὶ ἑαυτοῦς εἰμὴ μόνους τοὺς θαλαμηπόλους. Ἐὰν λοιπὸν αἱ ἀναμνήσεις τούτων παρεκβῶσι τῶν ὁρίων τῆς εὐπρεπείας, καθ' ἣν ἔχει δυστυχῶς ῥοπήν ἡ ἀνθρωπίνη φύσις, οἱ κυβερνῆται τῶν ἐθνῶν ἀποβάλλουσι πᾶν ἱστορικὸν γόητρον.

Ὅποσον δυσάποσχετος εἶνε ὁ σκόπελος οὗτος μαρτυροῦσι τὰ πρὸ τετραετίας ἐκδοθέντα ἀπομνημονεύματα τῆς κυρίας Rémusat. Ἡ χρηστοτάτη αὕτη γυνή, ἡ ἑξοχος τῇ ἀληθείᾳ διὰ τὴν εὐφύϊαν αὐτῆς, διετέλεσε κυρία τῆς τιμῆς τῆς αὐτοκρατορίας Ἰωσηφίνης καὶ ἠξιώθη ἐπὶ

τινα χρόνον τῆς ἰδιαζούσης τοῦ Ναπολέοντος εὐνοίας. Ἡ περὶ τῶν ἱστορικῶν γεγονότων, ὧν διετέλεσε μάρτυς, καὶ ἰδίως περὶ τῆς αὐτοκρατορικῆς αὐλῆς τρίτομος αὐτῆς συγγραφή, ὑπελήφθη διακαίως ὡς συμβολὴ ἀξιόλογος εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς πρώτης δεκαετηρίδος τοῦ παρόντος αἰῶνος. Καὶ ὅμως ἡ συγγραφή αὕτη περιέχει περὶ τῶν οἰκειοτάτων πρὸς τὴν σύζυγον σχέσεων τοῦ αὐτοκράτορος καὶ περὶ τῶν ἐρώτων αὐτοῦ πρὸς τὴν φιλομειδῇ Πολωνίδα, ἥτις ἐγέννησε τὸν Βαλεῦσκη, λεπτομερείας τινάς, τὰς ὁποίας οὐδέποτε ἠθέλωμεν τολμήσει νὰ παραθέσωμεν ἐνταῦθα, φοβούμενοι μὴ προσκρούσωμεν εἰς τὴν αἰδημοσύνην τῶν ἀναγνωστῶν τῆς Ἑστίας.

Ἀλλὰ περὶ τῆς ὀλίγης τοῦ μεγάλου ἀνδρὸς πενθῶς πρὸς τὴν τιμὴν καὶ τὴν ὑπόληψιν τοῦ καλοῦ φύλου ἀναφέρει ἡ κυρία Rémusat γεγονότα τινά, τὰ ὁποῖα ἀκινδύνως νομίζομεν ὅτι δύνανται νὰ ἀνακοινωθῶσι καὶ ἐν τῷ παρόντι περιοδικῷ. Ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, λέγει, προεγευματίζομεν μετὰ τῆς αὐτοκρατορίσσης οὐκ ὀλίγαι τῶν κυριῶν τῆς αὐλῆς, ἐν αἷς ἦσαν καὶ τινες περὶ ὧν πολλαὶ κακολογίαι περιεφέροντο τότε ἐν τῷ τμήματι τῶν Παρισίων, τῷ ὀνομαζομένῳ faubourg St Germain, καὶ ἰδίως οἰκουμένῳ ὑπὸ τῆς ἀντιπολιτευομένης τὸ νέον καθεστὸς ἀρχαίας ἀριστοκρατίας. Αἶφνης εἰσβάλλει εὐθυμὸς ὁ Ναπολέων εἰς τὸ ἐστιατόριον, καὶ στηριχθεὶς εἰς τὴν ῥάχιν τοῦ καθίσματος τῆς γυναικὸς τοῦ ἀπευθύνει πρὸς ἐκάστην ἐξ ἡμῶν κατ' ἀρχὰς ἀδιαφόρους τινὰς λόγους· ἔπειτα ἤρχισε νὰ μᾶς ἐρωτᾷ πῶς διάγομεν καὶ μετ' ὀλίγον νὰ ὑποδεικνύῃ ὅτι ὑπάρχουσι μετὰ τῶν ἡμῶν τινες, περὶ τῶν ὁποίων πολλὰ λέγονται ἐν τῇ πόλει. Ἡ αὐτοκράτειρα, ἥτις γινώσκουσα τὸν σύζυγόν της, ἤξευρεν ὅτι ἀπὸ λόγου εἰς λόγον ἠδύνατο νὰ πηδήσῃ ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα, ἐπεχείρησε νὰ διακόψῃ τὴν ὁμιλίαν ταύτην. ἀλλ' ὁ αὐτοκράτωρ ἐπιμένων «Ναί, κυρίαί μου, προσέθηκε, πολλὰ λέγονται περὶ ὑμῶν, ἰδίως ὑπὸ τῆς καλοκάγαθου ἀρχαίας ἀριστοκρατίας. Ἀξιῶσι, λόγου χάριν, ὅτι ὑμεῖς, Κυρία *** ἔχετε σχέσεις μετὰ τὸν Κύριον ***. Ὅτι ὑμεῖς, Κυρία...» καὶ οὕτω καθεξῆς ἀπευθυνόμενος εἰς δύο τρεῖς ἐξ ἡμῶν τὴν μίαν κατόπιν τῆς ἄλλης. Εὐκόλον εἶνε νὰ φαντασθῇτε εἰς ποῖαν ὡς ἐκ τούτου περιήλθομεν πᾶσαι στενοχωρίαν, πρὸς μεγάλην εὐχαρίστησιν τοῦ αὐτοκράτορος. «Ἀλλὰ, προσέθηκεν αἶφνης, μὴ νομίζῃ τις ὅτι ἀνέχομαι τὰς κακολογίας ταύτας. Ὁ προσβάλλων τὴν αὐλήν μου, προσβάλλει ἐμὲ αὐτόν· καὶ ἀπαιτῶ νὰ παύσῃ λέγοντες τοιαῦτα εἴτε περὶ ἐμοῦ, εἴτε περὶ τῆς αὐλῆς μου.» Καὶ τότε λαβὼν σχῆμα προσώπου ἀπειλητικὸν καὶ τόνον φωνῆς αὐστηρότερον, διὰ

μακρῶν κατέκρινε τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς παρισινῆς κοινωνίας, τὸ ὁποῖον ἀνθίστατο ἔτι κατ' αὐτοῦ, λέγων ὅτι θέλει ἐξορίσει πᾶσαν γυναῖκα, ἥτις ἤθελε προσφέρει μίαν λέξιν περὶ τινος τῶν κυριῶν τῆς αὐλῆς· καὶ ταῦτα πάντα ἐρεθιζόμενος ἐπὶ μάλλον καὶ μάλλον αὐτὸς ἄφ' ἑαυτοῦ, διότι καμμία ἐξ ἡμῶν δὲν εἶχε διαβесιν νὰ τὸν ἀπαντήσῃ.

Ἡ αὐτοκράτειρα συνέτεμε τὸ πρόγευμα ἵνα καταπαύσῃ ἡ σκηνὴ αὕτη, διὰ τὴν ἐπελθοῦσαν δὲ ἐκ τούτου κίνησιν ὁ αὐτοκράτωρ διέκοψε τὴν ὁμιλίαν του καὶ ἀπῆλθεν ὅπως ἦλθεν. Μία τῶν ἡμετέρων κυριῶν, ἥτις εὐλαβῶς ἀπεθαύμαζε πᾶν ὅ,τι οὗτος ἔπραττε καὶ ἔλεγεν, ἠυλόγησεν ἐν καρδίᾳ τὴν ἀγαθότητα τοῦ κυριάρχου, ὅστις ἀπῆτει νὰ θεωρῆται ὡς ἱερά ἡ περὶ ἡμῶν ὑπόληψις, ἀλλ' ἡ εὐφροσύνη Κυρία *** τῇ ἀπεκρίθη ὁπωςοῦν ἀποτόμως «Ναί, Κυρία μου, ἂν ὁ αὐτοκράτωρ ἐξακολουθήσῃ νὰ μᾶς ὑπερασπίζῃ τοιοῦτοτρόπως, εἴμεθα χαμέναι.» Τὸ οὐδὲν ἤττον περιεργον εἶνε ὅτι, ὅταν ἔπειτα ἡ αὐτοκράτειρα τὸν εἶπεν ὅπως γελοία ἦτο ἡ σκηνὴ ἐκείνη, ὁ Ναπολέων ἠπόρησε πολὺ ἐπὶ τούτῳ, ἄξιον ὅτι ἀπεναντίας ἔπρεπε νὰ τὸν χρεωστοῦμεν πολλὰς τὰς χάριτας διὰ τὴν ζέσιν, μὲ τὴν ὁποίαν ἠγανάκτει ὁσάκις μᾶς προσέβαλλον.

Ἄλλ' ἰδοὺ ἑτέρα τινα χαριέστερα διηγήματα. Ὁμιλῶν ποτε πρὸς τὸν κύριον Rémusat, Ἐνθυμούμαι, εἶπεν, ὅτι ἐπὶ τῆς συνθήκης τοῦ Καμποφόρμιου συνήλθομεν ὁ κ. Cobentzl καὶ ἐγὼ διὰ νὰ τὴν υπογράψωμεν εἰς αἵθουσάν τινα, ἐν ᾗ κατὰ τὴν αὐστριακὴν συνθήκην εἶχον διασκευάσει ἐξέδραν ὑποτυποῦσαν τὸν θρόνον τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας. Εἰσελθὼν εἰς τὴν αἵθουσαν ταύτην, ἠρώτησα τί τοῦτο σημαίνει, καὶ ἀκούσας τὴν ἐξηγήσιν εἶπον εἰς τὸν ἀντιπρόσωπον τῆς Αὐστρίας: «Πρὸ πάντων σὰς παρακαλῶ νὰ διατάξῃτε νὰ ἀφαιρεθῇ ἡ καθέδρα αὕτη, καθότι ποτὲ δὲν εἶδα καθισμα ὑψηλότερον τῶν ἄλλων χωρὶς νὰ μ' ἔλθῃ ἀμέσως ἡ ὄρεξις νὰ καθίσω ἐπ' αὐτοῦ.» Καθὼς βλέπετε, προσέθηκεν ὁ αὐτοκράτωρ πρὸς τὸν κ. Rémusat, ἔκτοτε προησθάνομην τί ἠθελε μὲ συμβῇ. Εἰς τὰς ἐσπερίδας τῶν ἀνακτόρων ὁ αὐτοκράτωρ ἀπηύθυνε συνήθως πρὸς τὰς Κυρίας λόγους ἡκιστα εὐμενεῖς. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἐνθυμείτο ποτε κανὲν ὄνομα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡ

πρῶτη ἐρώτησίς του ἦτο: «Πῶς ὀνομάζεσθε;» Τὸ πρᾶγμα προδήλως δὲν ἦτο εὐχάριστον. Ἄλλ' εὐρέθη ἄνθρωπος, ὅστις ἔδωκε κατὰ τοῦτο σωτήριο ἐκ τὸν αὐτοκράτορα μάθημα. Ὁ μουσικὸς Grétry ἦτο κάλλιστα γνωστὸς εἰς αὐτὸν διότι προσήρχετο συχνότατα εἰς τὴν αὐλήν· καὶ ὁμως ὁ Ναπολέων ὁσάκις τὸν ἐπλησίαζε δὲν ἔπαυε τοῦ νὰ τὸν ἐρωτᾷ μηχανικῶς τὸ ὄνομα του. Μίαν ἡμέραν τελευταῖον ὁ Grétry βαρυνθεὶς νὰ ἀκούῃ τὴν αἰωνίαν αὐτὴν ἐρώτησιν, τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ὁ αὐτοκράτωρ πλησιάσας τὸν εἶπε μὲ τὸν συνήθη ἀπότομον αὐτοῦ τρόπον «Καὶ ὑμεῖς λοιπὸν τίς εἰσθε;», ὁ Grétry ἀπεκρίθη ὑποδηλώνων τὴν δυσἀρέσκειάν του: «Μεγαλειότατέ, πάντοτε ὁ Grétry.» Ἐκτοτε ὁ αὐτοκράτωρ δὲν τὸν ἀπηύθυνε πλέον τὴν ἐρώτησιν ταύτην καὶ τὸν ἀνεγνώριζε κάλλιστα.

Ὁ Ναπολέων διηγείτο συχνάκις ὅτι εἰς τῶν θείων του εἶχε προείπει εἰς αὐτὸν παῖδα ἔτι ὄντα ὅτι θέλει κυριαρχήσει τοῦ κόσμου, διότι εἶχε τὴν συνήθειαν νὰ ψεύδεται πάντοτε. Καὶ ἵνα ἀποδείξῃ ὅτι ἀποδέχεται πληρέστατα τὴν δοξασίαν ταύτην, ἔλεγεν: «Ὁ κ. Μέττερνιχ πλησιάζει πολὺ εἰς τὸ νὰ γίνῃ ἐξαιρετὸς πολιτικὸς ἄνθρωπος, διότι ψεύδεται κάλλιστα (il ment très bien.)»

Ὁ αὐτοκράτωρ ὁμίλει καὶ ἔγραφε τὴν γαλλικὴν ἡκιστα ὀρθῶς· ἀλλὰ πολλοὶ ἐκ τῶν οἰκείων αὐτοῦ καὶ φίλων ὑπερηκόντιζον αὐτὸν κατὰ τοῦτο παραδόξως. Ὁ Murat ἐπόθει πολὺ νὰ γίνῃ καὶ αὐτὸς βασιλεὺς ὡς τόσοι ἄλλοι συγγενεῖς τοῦ Ναπολέοντος, ἠξέυρων δὲ ὅτι ὁ Talleyrand, πανίσχυρος ὡν τότε παρὰ τῷ αὐτοκράτορι, ἀντέπραπτεν εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ πόθου ἐκείνου, εἶπέ ποτε: «Moussu de Talleyrand, il ne veut pas que je sois roué.» Δὲν ἔχω ἀνάγκην νὰ προσθέσω ὅτι ἐν τῇ φράσει ταύτῃ, ἐκτὸς τῆς ἀσυνταξίας καὶ τῆς ὅλως ἄλλοκότου προφορᾶς, ἡ τελευταία λέξις διὰ τὸν τρόπον, καθ' ὃν διήρχετο ἐκ τῶν χειλέων τοῦ Murat, κατήνησεν ἀντὶ τοῦ βασιλέως νὰ σημαίνῃ τὸν τετροχισμένον. Τῇ ἄληθειᾳ ὁ Ἀχιλλεὺς οὗτος τοῦ νέου Ἀγαμέμνονος ἠδύνατο μὲν νὰ εἴπῃ ὅτι ἦτο οἷος οὗ τις Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων ἐν πολέμῳ, ἀλλὰ πολὺ δικαιότερον ἐκείνου νὰ προσθέσῃ ἀγορῇ δὲ τ' ἀμείνονές εἰσι καὶ ἄλλοι.

Κ. ΠΑΠΑΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΓΥΖΗΣ

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ὁ ζωγράφος, οὗτινος τὴν προσωπογραφίαν δημοσιεύομεν σήμερον Νικόλαος Γυζής, ἐκ τοῦ χρωστήρος τοῦ ὁποίου ἐξῆλθε τὸ καλλιτεχνικὸν ἔργον, ὅπερ προσφέρει ἡ Ἑστία εἰς τοὺς ἀναγνώ-

στας ἐν χωριστῇ φύλλῳ δωρηθὲν αὐτῇ εὐμενῶς ὑπὸ τοῦ καλλιτέχου, ἐγεννήθη ἐν ἔτει 1842 ἐν Τήνῳ. Τὰς καλλιτεχνικὰς αὐτοῦ σπουδὰς ἤρχισεν ἐν Ἀθήναις ἐν τῇ πολυτεχνικῇ σχολῇ, μετὰ